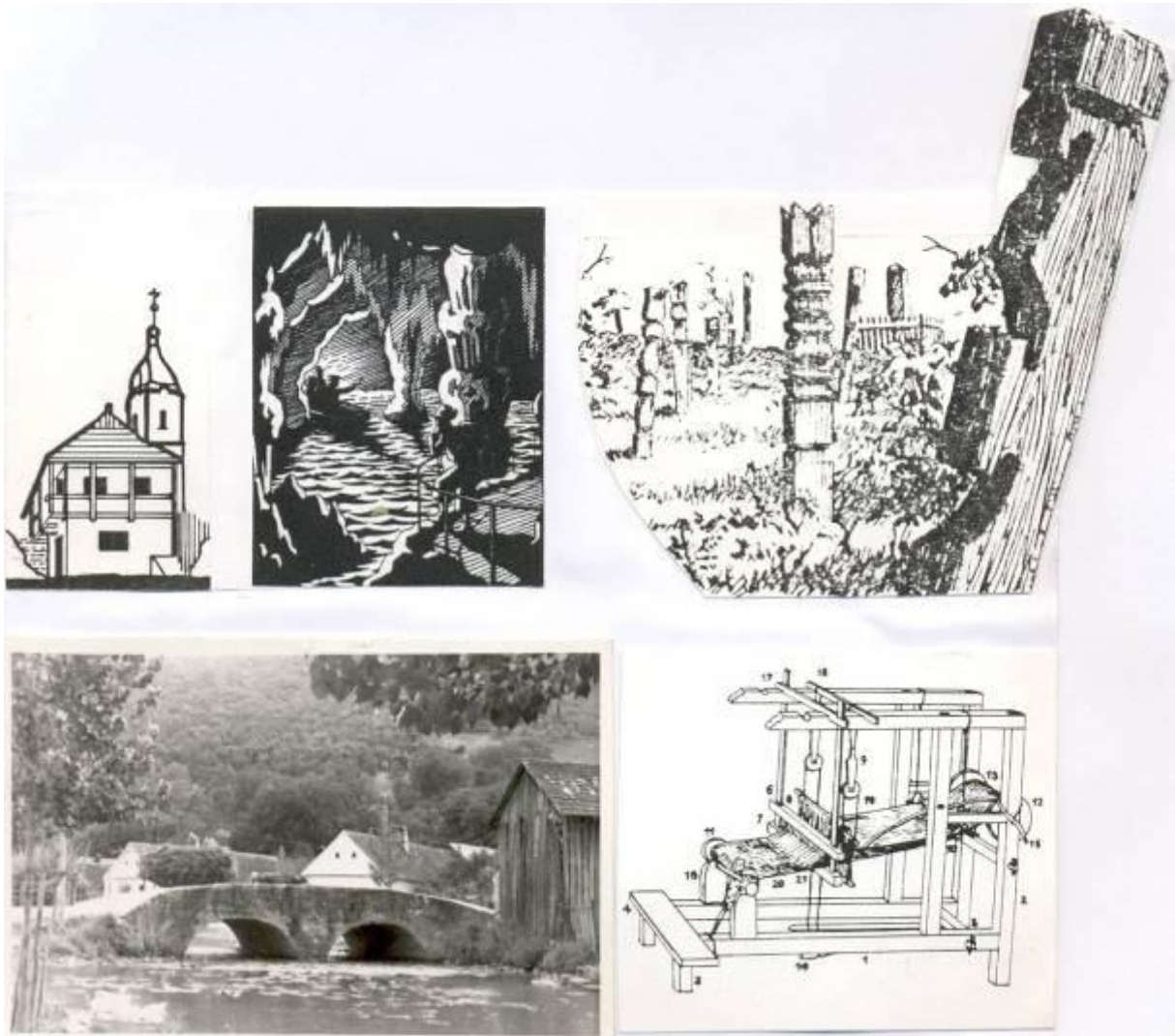

JÓSVAFŐI
HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK

32. füzet, 2010

JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK

17. évfolyam 32. füzet
2010.

Felelős szerkesztő:
Szablyár Péter

Felelős kiadó:
Szablyár Péter
ügyvezető

HU ISSN 1785-9956

Kiadja a **SZINLŐ Barlangi-vendégforgalmi Kft.**,
(Jósvafő, 3758 Dózsa György utca 3.)
a jósvafői tájház alapítója.
Ezen szám megjelenését **Házi Zoltán** és Családja önzetlen
támogatása tette lehetővé.

 postmaster@tajhaz-josvafo.t-online.hu
 <http://www.museum.hu/josvafo/tajhaz>

Nyomdai munkák: **K-B Aktív Kft.** Gyorsnyomda és másolószolgálat,
Miskolc. Felelős vezető: Kása Béla

Jósvafő jövője – Jósvafő múltja

Tisztelt Olvasóim, Kedves Barátaim!

Embert próbáló év köszöntött ránk. Az első – télen szokatlan – árvíz még a múlt év decemberében vonult át a falun, de ez még nem okozott bajt. Február 27-28-án – a téli jelentős csapadék hirtelen olvadásának hatására – ismét megemelkedett a források vízhozama, de még mindig a medrében maradt a Jósva.

A június első napjaiban lehullott csapadékot már nem tudták magukban tartani a kőzet-repedések és barlangok, a Jósva kilépett medréből, a Dózsa György utca úttestét is elöntötte a víz, a tájház környéke is víz alá került.

A folyamatos esőzés hatására június 4-én éjszaka újabb árhullám érkezett, most már a tájház tiszta szobájába is betört a víz, a pinceház „lépcsőházában” három lépcsőfok magasan állt a víz. Mindez annak ellenére következett be, hogy a portát homokzsákokból épített nyúlgáttal vették körül.

A tisztaszobából egy bátor csapat (Porcs Péter, Farkas Reni, Váczi Béla és Baldáné Rózsika) kimenekítette a bútorokat és a műtárgyakat a csűrbe. Ahogy levonult az ár, a tisztaszoba helyreállítása következett, szerencsére a nagy melegben gyorsan távozott a víz a szoba padlójából és a vizes falakból. Annyira helyreállítottuk a rendet, hogy az árvíz után egy héttel már látogatókat fogadhattunk.

Ez úton is köszönetet mondok mindenkinek, aki részt vett a tájház védelmében és féltve őrzött tárgyainak megmentésében.

Reméljük ez az év már nem tartogat ilyen meglepetéseket, és az eddigiek már csak egy tanulságos élményként maradnak meg emlékezetünkben.

Jósvafő, 2010. július 15.

Szablyár Péter

Emlékezetes árvizek a Baradlában

1947, 1955

- Dr. Jakucs Lászlóné -

Az 1955-ös esztendő rengeteg feladatot adott nekem és férjemnek egyaránt. Én merőben új körülmények közé kerültem, új iskola, új gyerekek, az addig megszokott tanítási módszerektől eltérő oktatási forma az összevont osztályokban. Férjem gondolatvilágát meg állandóan foglalkoztatta egy hosszú távú, vízhozam mérésekkel egybekötött vízkémiai vizsgálatosor mind a Komlós, mind a Jósva forrásából, s ezt kiegészíteni akarta barlangi csepegő vizek rendszeres analízisével. Ebben a munkában örömmel vettem részt.

A Baradlában meghatározott pontokon – cseppköveken is – helyeztük el a gyűjtő edényeinket, amiket meghatározott időközben cseréltünk és elemeztük az összegyűlt anyagot. Bizony sokszor előfordult, hogy magam mentem be a barlangba egy szál /akkor még használatos/ karbidlámpával, vagy a nagyobb benzines maxim lámpával. Gyönyörű volt a barlang! A csendet itt is, ott is megszakította egy vízcsepp koppanása, másutt csobbanása, fröccsenése, lábam alatt a kavics csikorgása, lent a mederben a csendesen folydogáló Styx patak csörgedezése zavarta csak meg a mérhetetlen nyugalmat. Volt ilyenkor ideje az embernek elgondolkodni azon, hogyan is keletkezhetett ez a roppant méretű rendszer csodálatos cseppköveivel.

Egyszer adat gyűjtés miatt indultunk el ketten Jósvafőről Aggtelekre a barlangon keresztül. Már jócskán túl jártunk a Vörös-tói bejárat lépcsősoránál, amikor rövid pihenőt javasolt férjem. És mesélni kezdett. Az első iszonyú baradlai emlékeről.

1947. március 15-e volt. Barlangokat kedvelő, és bennük kutatásokat végző antropológus barátjával Jósvafőre jöttek. Mind a felszínen, mind a barlangban megfigyeléseket, adat gyűjtéseket terveztek. Kicsit meglepődtek azon, hogy a vidéket elég vastag hótakaró borította még. A nappalok ugyan már sejtetni engedték a tavasz közeledtét, de az éjszakák még igen csípősek voltak. Jókor reggel indultak el a barlangban Jósvafőről Aggtelek felé. Azonban mialatt komoly problémákat tárgyalva, nézelődve, lassan haladtak, odakint eleredt, majd egyre komolyabbá vált egy szokatlanul langyos tavaszi eső, ami, mint később kiderült, jó másfél óráig hullott. Ezalatt a havat teljesen elolvasztotta. A fagyott talaj az olvadékot befogadni nem tudta, így a havas áradmány a víznyelőkön ömlött be a barlangba. Ők odabent egyszer csak azt észlelték, hogy furcsán megváltozott körülöttük a világ. Valami, addig nem észlelt különös hangokat hallottak, zajt, ami egyre erősödött, robajokat, amit először nem tudtak magyarázni. Félték. És egyszerre meglátták az iszonyatot! Méteres vízár rohant

feléjük habzóan, tajtékozva. Megpróbáltak rohanni visszafelé, de az áradat utolérte őket, s elsodorta mindkettőjüket. Hosszan vitte őket a jéghideg víz, míg valamelyik kanyarban kisodródta. Ruhájuk leszaggatva, vacogva, félve, csodával határos módon megtalálták a Vöröstói kijárat lépcsőit, megmenekültek. Még most, sok évvel később is éreztem az iszonyatot a hangján, és megértettem, miért olyan szigorú a hosszútúrák indulásának engedélyezésével, és miért követelte meg a különböző barlangász csoportoktól, hogy amint kiérnek, azonnal jelentkezzenek.

Ez a mostani, 1955-ös nyárelő még szép volt. Gyűltek az adatok, a megfigyelések, de egyre nagyobb aggodalommal figyeltük a gyakori, elég nagy intenzitású esőket. Július végén már megtudtuk a jósvafői és aggteleki mérőállomások adataiból, hogy a sok csapadék a barlangok vízgyűjtő területén teljesen átázta a felszínt, és egy egy nagyobb zivatar után a víznyelők is működni kezdtek. Ez, és a megnövekedett forráshozam azt bizonyította, a talaj már nem tudja elnyelni az újabb csapadékot, megnőtt az árvíz kialakulásának valószínűsége. Július végén már le kellett állítani az akkor elég kedvelt hosszú túrákat. A mérések azt mutatták, hogy hónap elejétől augusztus első napjainig mintegy 300 milliméter eső hullott a karsztra és a vízgyűjtőre!

Augusztus ötödikén késő délután még átmentünk Aggtelekre. Egy kicsit feszültek voltak barlangvezetőink, és bár érezni lehetett a közelgő vihar leheletét, mi szárazon hazaértünk Jósvafőre.

Nem volt nyugodt éjszakánk! Hajnalban, úgy öt hat óra körül valami iszonyú, soha nem hallott zúgásra, dübörgésre riadtunk. Férjem hihetetlen gyorsasággal pattant ki az ágyból, és szinte kiáltotta: árvíz! Pillanatok alatt felöltöztünk, és szaladtunk a házunktól /a mai Nemzeti Part épületétől/ a hátsó úton le, a Jósva forrása felé. Aztán meg kellett állnunk. A túloldalon a Jósva forrása körül megváltozott az addig ismert hegyoldal. Mindenütt ömlött, áradt az örvénylő, tajtékozó, a barlangjáratokból kiszabaduló, sötétbarna iszonyat. Percekig földbe gyökerezett lábakkal néztük a félelmetes, de csodálatos látványt. Aztán férjem megragadta a kezemet: szaladjunk a barlangba, mi lehet ott?!

Lihegve igyekeztem utána. A szálló ablakaiból kíváncsian kitekintő álmos vendégeket, akik ugyancsak felriadtak a szokatlan zajra, szóra sem méltattuk. A jósvafői mesterséges bejáraton végig szaladtunk. Itt csend volt. Hanem amikor az Óriások terméhez értünk, először riadva megálltunk, aztán föl a lépcsőkön, a terem előtti víznyelő felé. Itt az elemek olyan csodájával kerültünk szembe, amit egy életen át sem lehet elfelejteni. A barlang dübörgött, zúgott, morajlott. Mint egy fantasztikus szimfónia utolsó akkordjai. Micsoda művet alkothatott volna egy nagyszerű zeneszerző, ha ezt hallotta volna! Előttünk kavargott, örvénylett a nyelőbe igyekvő hatalmas víztömeg. De hiába! Az nem tudta

befogadni! Lassan emelkedni kezdett az áradat. A folyosó csaknem a mennyezetig vízzel volt tele. Megfordultunk, és igyekeztünk kifelé, mi lehet a felszínen?

Újból le a forrásokhoz. A látvány döbbenetes volt! A roppant erejű vízáradat – ami a forrás normál hozamának több, mint százszorosa lehetett – megbontotta a hegyoldalt! A szokásos forráshelyen kívül különböző magasságokban, még vagy hat helyen ontotta piszkos áradatát. Kövek, sziklák zuhogtak mindenfelé. A hordalék megrövidítette szinte a szemünk láttára a Tengersizem-tó felső végét. A szállóhoz vezető országút alatt a víz felszínre töréséi helyén rövid idő alatt hatalmas kráter keletkezett, félő volt, hogy az országút is lecsúszik. (Azonnal le is zárták ezt az útszakaszt, hosszú ideig kocsival, busszal nem is lehetett feljönni a barlang bejáratához.)

De mi van a Komlós forrásnál? Hasonló, de talán egy kicsivel kevesebb volt az áradat. De ez a buszforduló felett az oldalból tört a felszínre. Odalent a két forrás víztömege egyesült, és rohanva száguldott Jósvafő felé.

Már valósággal kábultak és mérhetetlenül fáradtak voltunk, de újból a barlangba igyekeztünk. Most azonban hamarosan meg kellett állnunk. Hihetetlen jelenséggel álltunk szemben. A víz, ami nem tudott elnyelődni az Óriások terme előtti nyelőben, felnyomult a terembe, ahol hatalmas tavat alkotott, majd tovább kereste az utat magának. Megtalálta a jósvafői ágba vezető csigalépcsős szűk lejáraton át a Színpad terem felé, s végül a jósvafői járatban a Vetődéses terem alján lévő, régi víznyelőben tűnt el hatalmas örvénylással.

Most kérdeztük egymástól riadva, mi lehet Aggteleken a barlang bejáratánál? Itt egy kb. másfél kilométer hosszú, 600 méter széles tó alakult ki, hiszen a nyelők nem tudták levezetni a hatalmas vízmennyiséget. A Barlangszálló előtt mély víz állt, még autóbusszal sem lehetett bemenni. Napok múlva rendeződött csak a terület.

Vissza Jósvafőre! Ilyet még nem láttunk, elképzelni sem tudtunk. A faluban egy széles, jókora folyó száguldott, ellepve a járdákat, betörve a házak udvaraiba. Egy halaszthatatlan dologára igyekvő lovas szekér alig tudott átevíckélni a mély vízen. Kihalt lett a falu.

Jósvafő az 1955. augusztus 6-i árvíz idején
(Dr. Jakucs László: Aggtelek és vidéke útikalauz; 1957)

Cseppkövek közé szorult talicska a Béke-barlangban (balra) és a Jósva-forrás egyik árvizi forrásszája (II. munkahely) a Törőfej-völgyben az 1955-ös árvíz idején (Kiss Dániel fotói Dr. Bartalan Károly – MÁFI – jelentéséből)
(MÁFI Tudománytörténeti Tára – köszönettel Hála Józsefnek)

Hogy a barlangban mekkora károk keletkeztek, azt csak sok nappal később lehetett felmérni. Nem csak a letört cseppkövek, de a megrongálódott, sok helyen elhordott járdák, a hidak, a rengeteg sár, hordalék letakarítása nagyon sok munkát adott hosszú időn keresztül.

Az egész pokoli színjátéknak az volt az érdekessége, hogy ezután az iszonyú esőzés után megszűnt a további csapadék hullás. Mintha a természet azt mondta volna, most megmutattam, ember, vedd tudomásul, a barlangok keletkezésében nem csak a víz oldó hatásának van szerepe, de a mélyítésében, a szélesítésében, a kialakításában ez az erő, az árvíz és a hordaléka vési, koptatja, formálja őket végtelen időken át.

És a folytatás. Miközben rohantunk egyik helyről a másikra, hűséges segítőink, a barlangvezetők hozták, gyűjtötték a forrásokból, később a már elérhető barlangi szakaszokból az elemzésre váró vízmintákat. Miután az országútban jókora kár keletkezett, nemcsak az utat kellett felújítani, de támfalat is építeni, keresték, ki a felelős a fél hegyoldal leomlásáért? Komoly meghurcoltatásban volt része a férjemnek, amíg más szakértőkkel együtt bebizonyították, itt az elemekkel szemben tehetetlen volt bárki is. Bizonyos mértékig haszna is volt – barlangász szempontból – az árvíznek. Az Alsó-barlang létezéséről régóta tudott a tudomány, de megtalálni eddig még nem sikerült. Most szakértők segítségével megfelelő helyen megfelelő aknát mélyítettek, és 1957 januárjában sikerült behatolni a Baradla új, eddig ismeretlen járatába.

Első kézből – a jósvafői árvizekről

- Szablyár Péter –

(Megjelent az **Élet és Tudomány** 2010. június 18-i számában; LXV. évf.,
25.szám; 772-773. oldal)

Az elmúlt napok Bódva völgyi árvízi hírei között gyakran olvashattuk Szendrő, Szendrőlád, Edelény és Boldva nevét, de a kis faluét, ahonnan e nagyobb településeket előntő áradat vizeinek jelentős hányada elindult, nem. A Bódvába nyugatról – Perkupa és Bódvaszilas között - betorkolló Jósva völgy végében megbújó Jósvafő (fő = fej = forrás) területén jelentős vízgyűjtő területű karsztforrások fakadnak, ahogy arról korábban (Árvíz Jósvafőn ÉT 2006.) beszámoltunk.

A lehullott jelentős téli hó-mennyiség és a csapadékos tavasz vészt jósló csapadék-mennyiséget juttatott a karszt barlangjaiba és repedéshálózatába.

Hónap	Lehullott csapadék (mm)
Január	50,3
Február	50,9
Március	14,7
Április	106,2
Május	178,3
Június 1-5.	106,2
Összesen	506,6

A karszt fokozatos telítődését már 2009. december 26-án jelezte egy kisebb karácsonyi árhullám, amelyet jelentős havazások követtek. Az áprilisi 100 mm-t meghaladó csapadékmennyiség újabb figyelmeztető jelzést küldött április 17-én, amikor a település területén fakadó források vízhozama hirtelen megnőtt, de ekkor a vizeiket összegyűjtő Jósva még nem lépett ki medréből. Május 19-én, a hét elején lehullott közel 50 mm csapadékot már nem tudta átmenetileg tárolni a karszt, ekkor a Jósva patak már kilépett medréből, de mindez jelentős következményekkel még nem járt. A csapadékos május átlagot meghaladó csapadékmennyiségére a június eleji napok megállás nélkül szakadó esői június 1-5. között újabb száz millimétert meghaladó csapadékot zúdítottak a vízgyűjtő területekre. Június 3-án délután hirtelen emelkedni kezdett a Jósva patak vízszintje. A belé torkolló Kecső-, Tohonya- és Kajta patak egyre nagyobb vízmennyiséget szállított; a Babotkút forrásából, a Kis - Tohonya forrásból (Vass Imre-barlang); a Nagy - Tohonya forrásból (Kossuth-barlang) és a Komlós forrásból (Béke-barlang). A június első napjaiban lehullott

csapadékmennyiség a területre jellemző kéthavi átlagnak megfelelő mennyiség volt. Ennek hatása nem maradt el. Estére a Jósva kilépett medréből, tajtékzó-barna áradata elöntötte Jósvafő északnyugati részét.

A lassú apadás csak június ötödikén indult meg, a zabolátlan patak lassan visszatért medrébe, barna iszapréteggel borítva ideiglenesen elfoglalt területeit: a patakpartokat, utcákat és a mélyebb fekvésű házak pincéit, lakóházait.

Az árvíz ideje alatt a Baradla-barlang látogatói az aggteleki oldalon a Denevér-ági bejáraton keresztül jutottak el a Hangverseny-teremig, ahol a dübörgő Styx fogadta őket. A jósvafői kijáraton keresztül az Óriások terméig juthattak be a látogatók, ahol az Óriástermi-víznyelőben dübörögve eltűnő víz adta az aláfestést a zenei élvezetekhez.

A jósvafői árvíz megszívlelendő tanulsága kettős: folytatni kellene azt a rendszeres hidrológiai adatgyűjtést, amelyet a múlt század utolsó négy évtizedében végeztek a területen, mert ennek naprakész ismeretében – a meteorológiai adatokkal összevetve – pontos prognózisok lennének adhatók a befogadó folyók vízmozgásaira, rendkívüli veszélyhelyzeteire. Ezek figyelembevételével jelentős károk lennének megelőzhetők!

Vízállás a jósvafői tájház előtt 2010. június 2-án

A JÓSVÁ-VÖLGY MALMAI
A színi felső malom (Kollár féle malom)
- Varga Zoltánné – Kollár Gyöngyi -

Az 1950-es évek elejéig, az államosításig Szin községben három vízimalom működött: az alsómalom, a középsőmalom és a felsőmalom.

Most a felsőmalomról és utolsó tulajdonosáról, a Kollár családról szeretnék írni. A felsőmalom a falu végén, a Szinpetri felé vezető úton, a kistemplomtól a hídon át az erdő irányában a Kültelek 2. szám alatt állt.

A Kollár család egy igazi molnár dinasztia volt. A molnár mesterség a családban egészen az 1800-as évek közepéig, az üknagyszülők idejéig vezethető vissza. Üknagyapám Kollár Antal, üknagymamám Kurczy Mária, akik Edelényben laktak fiuk, Kollár Lajos születésekor (1850-ben). Déd-nagyszüleim, Kollár Lajos és Darvas Terézia házasságkötésükkor Tornán éltek.(ma Szlovákia).

Már ekkor, 1875-ben dédnagyapám molnár volt és az egyik esküvői tanú, Kurczy István szintén molnár volt.

Déd-nagyszüleim házasságából született fiuk, a nagyapám, Kollár István 1880-ban Somodiban (ma Szlovákia) az alsómalomban. Később Szádelőre költöztek. A nagyapám foglalkozása szintén molnár lett. 1904-ben Szinben vette feleségül a nagymamám, Kovács Juliannát

Kovács Julianna születési anyakönyvi kivonata

Az ő esküvői tanújuk is egy molnármester volt, a 38 éves Gedeon János. Később Szalonnára költöztek. A Sebőlánczi malomban laktak sokáig. Itt születtek a gyerekek, 7 lány és 1 fiú.

A gyerekek Perkupára jártak iskolába. A Bódva gyakran kiöntött, valószínű, hogy ezért költöztek el innen. A malmot egy perkupai családnak adták el. A

Sebólánczi malom romos falait az 1960-as években még lehetett látni a vonatból Szalonna és Perkupa között. 1932-ben nagyszüleim Szinben megvásárolták a Gedeon családtól a felsőmalmot. Nagypám halála után, 1940-ben a nagymamám tulajdonába került és ő vette át a felsőmalom irányítását. Ez különlegesen, hogy egy nő vezessen egy malmot.

Az 1940-es évek elején a felsőmalom termelte a falu részére az áramot. Az egyik Kollár lány járt szedni az árapénzt. Még a kendertörő is működött abban az időben. 1949-ben az őrléshez szükséges víz apadni kezdett. Édesapám a sógorához küldött levelében így írja 1949. január 29-én: „Csak az a baj, hogy kevés a vizünk és bizony nagyon csendesen haladunk az őrléssel. De remélték, hogy jobban fog menni az üzem. 1951-ig, az államosításig özv. Kollár Istvánné irányítása alatt működött a malom. A családtagok közül többen is dolgoztak itt: id. Szepesi István, Kollár Ilona, Kollár István, az édesapám.

Születési anyakönyvi kivonat.

Év és hó	A szülők neve, születési helye	A gyermek születési ideje, helye	A szülők		A gyermek anyjának neve	A gyermek anyjának születési helye
			apát	anyját		
1923. márc. 3.	1923. márc. 3. Szinben, Szinben, Magyarországon	1923. márc. 3. Szinben, Szinben, Magyarországon	Ráki László	Ráki László	Ráki László	Ráki László

Édesapám, Ráki László, anyukám, Ráki László, születési helye: Szinben, Magyarországon.

1923. márc. 3. Szinben, Szinben, Magyarországon.

Kollár István

Kollár Ilona születési anyakönyvi kivonata

Ma is él még Szinben a malom ellenőre, a 80 éves Ráki László. A faluból még Puruczki József dolgozott itt, aki már sajnos nem él. Az államosítás után a Tsz használta a malmot termény raktárként. A malom udvarán kisebb gazdasági épületek álltak, és a lakóház. Felnőtt a 8 gyerek és szétszéledtek az országban. Közülük egy lány Kanadába ment ki 1956-ban, soha nem is tért haza. A testvérem 1951-ben, én 1956-ban ebben a lakóházban születünk. Gyerekkoromban 3 család, 3 generáció lakott itt egyszerre. Minden családnak volt egy szobája, a konyhát közösen használtuk. Ekkor már petróleumlámpával világítottunk, áram nem volt. A vizet az erdő alatt levő kútból hordtuk vedderrel. A ruhákat a Jósva patakba vitték mosni, a pokrócokat is itt mángorolták. Vasaláshoz szenes vasalót használtunk. Öt éves koromig, 1961. szeptemberig

laktunk itt. Ekkor édesapámat áthelyezték az ónodi malomba, ahol szolgálati lakást kaptunk.

Kollár István 1943-ban...és 1950-ben az eskövőjén

A nagymamám, özv. Kollár Istvánné 1967. 06. 14-én halt meg, 82 éves korában Szinben, a malomban. A malom utolsó lakója, egyik lánya, özv. Szepesi Istvánné Kollár Erzsébet volt 1986-ig. A családtagok, a rokonok nagyobb ünnepek alkalmával és nyáron gyakran összejöttek.

A Kollár –féle malom és a család

Elfért mindenki a nagy házban. Hatalmas kert is tartozott a malomhoz, amely tele volt gyümölcsfákkal. Gyönyörű hely volt ez itt az erdő alatt, mindenki szívesen tért ide vissza.

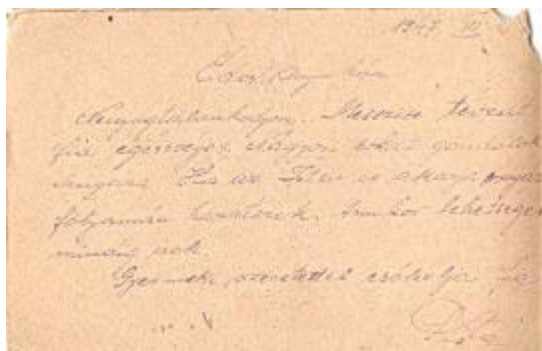
A család Ónodon (1979-ben) és Színben

Annyira szerették és kötődtek e helyhez, hogy a családtagok közül többnek is utolsó kívánsága volt, hogyha meghalnak, itt ravatalozzák fel őket, és innen vigyék őket utolsó útjukra a temetőbe. (id. Szepesi István, Nagy Rezső).

A malomtól a kishídig vezető út magánút volt, a malomhoz tartozott. Az út két oldalán nyárfák nőttek a magasba, a kapu bejáratánál tavasszal illatos orgonabokrok, nyáron eperfa fogadta az ideérkezőt.

A Jósva patak szabályozása előtt gyakran nagy árvíz volt, a malom előtti rétet elárasztotta a víz, csak gumicsizmában lehetett kijutni a főútig. Tavasszal az árteret sárga gólyahír borította, az árkokban kék nefelejcs virágzott. Nyáron halat, rákot fogtunk ki a patakából.

Az 1980-as években az út két oldalát betelepítették, házakat épített oda a tanács. A malom utolsó lakójának kiköltözése után kezdték széthordani az épületet. Ma már semmi sincs a helyén.

Kollár István levelezőlapja lapja a szovjet hadifogságból (1947)

Édesapám a hadifogságból való hazatérése után 1949-ben nagyon szépen leírta a kisszobából való kilátást és érzéseit:

„Nem is tudom, hogy történt. A múlt elmúlt. Még most kezdek ébredezni, hogy tényleg valóság az, én újra idehaza vagyok. Most, hogy itt ülök a kisszobában és kitekintek az ablakon, úgy veszem észre, hogy az öreg Nap oly régi ismerősöm nekem. Épp most van lemenőben. Hiába gondolkozom rajta, de ez így van: nem mindenütt süt Ő sem barátságosan, ily gyönyörű szépen, csak idehaza.

Még hóvirág van mindenfelé. A tél örömeit én már nem tudom élvezni. Én hozzám mindig oly mostoha volt. Gyermekkoromban igaz még szép volt a tél és jó, de később annál gorombább, s kegyetlenebb. Azóta gyűlölöm őt.

Most szeretném továbbfolytatni az életet, úgy, ahogy én azt elképzelem itt a szép és csendes romantikus kis berekben. Már végigjártam a zivataros idők hosszú nehéz göröngyös útjait. Idáig nem botlottam el az utamban álló akadályokban, remélem, bármily nehéz is lesz a további utam ez életben, a már megszokott nehézségeket játszva fogom leküzdeni. A nőülést persze nem értek mindezek alatt, mert mihelyt asszony van a háznál, ezt szokták mondani: tűz van a háznál, csak nem látszik a füstje.”

61 évvel ezelőtt, 1949-ben nagyobb társasági életet éltek Színben a fiatalok, mint manapság. Ezt bizonyítja ez a levélrészlet is.

„A jó és a rossz tulajdonság egy bölcsűben nyugszik, csak mindig az fejlődik erősebben, amelyiket ápolják. Én állandóan csak az egyiket ápolom. Holnap bál lesz itt Színben és én mindenáron el akarok menni, de nem akarnak elengedni, mert azt beszélik, az egész falu lánya szerelmes belém és még valami botrányt képesek lesznek csinálni. Ehhez csak azt akarom megjegyezni, hogy most nem a régi szokás szerint van, mert most már a lányok szoktak hajba kapni a fiúkért és nem a fiúk a leányokért. A bál teaesttel lesz egybekötve, majd holnapi levelemben referálni fogok róla, hogyan múlt el.

A ruhának valót már elvittem Bódvaszilásra, Turánival csináltatom meg 130 Ft.-ért. A csizmanadrágot már megcsinálta elég jól, és 30 Ft.-ért csinálta.”

„Így a mámorból felocsúdva ülök le néktek írni. Hiszem, hogy megbotránoztok rajtam. Hát szokásunkhoz híven maradván természetesen mi, fiatal emberek idejében megjelentünk a teaesten. Már valószínű miránk vártak, mert mihelyt megteáztunk, rögtön kezdődött a mulatság. A teaestet a Párt rendezte, csak a havifixesek és mi malmosok voltunk csak. Majd később úgy éjfél tájon jött a fiatalok nagyobb számban. Szenzációsan jó mulatság volt. Úgy forgattuk a lányokat, fiatalasszonyokat, mintha angyalok lettek volna. Én magamról nem írok semmit, csupán csak annyit beszélnek rólam, hogy úgy hitték, hogy jobban fogom mulattatni a kislányokat. Hát nem tudom, hogy szeretnék ezek a színiek. Egyébként erről még csak annyit, hogy egy

fiatalember rettentő féltékeny lett, mivel hogy én elvittem táncolni a leánykát. Rögtön elhagyták a báltermet. Én rettentően jól mulattam ezen, mivel egyáltalában nem szívügyem a dolog.

Egyik- másik menyecskét úgy megforgattam, hogy percekig csak a levegőbe forgott körülöttem, és azt mondotta, hogy úgy érzi magát a karjaim között, mint egy angyal, a levegőbe repked a jókedvében.”

A családtagok közül többen is dolgoztak a malomban, de az utódok közül csak édesapám, Kollár István tanulta ki a molnár szakmát. 1941. febr. 15-től 1942. szept. 29-ig tanonckodott édesanyja, özv. Kollár Istvánné molnár műhelyében.

133 szám.
1942

SEGÉDLEVÉL.

Kollár István molnár
tanoncot, aki Szabolcs, 1921
évi március hó 22 -n született, az elemi
iskola II. osztályát elvégezte,
az Kollár Istvánné
molnár műhelyében
1941 évi február hó 15 -től 1942 évi szeptember hó
29. -ig tanonci szakba vágó munkát végzett, a
tanonciskola — évfolyamát
eredményrel elvégezte és az
1942 év szeptember hó 29. -n tartott segédi vizsgálaton
jólis a molnár iparban
elömenetelt tanusított, ezennel
Kelt Bodranfalvi, 1942 szeptember 29. segédé nyilvánít.

Bodranfalvi
Ipartestület (P. H.)
1937.
Hasonlóképpen
iparvezetői osztály

9544/a r. sz. Kiser lókot, Gyms. 1922: XII. tc. 103. § és 78.000/1923. KMR. 189. §. Segédlevél.

Kollár István segédlevele 1942-ből

A molnári segédlevelet eztán szerezte meg. Az első munkakönyvét 1942. szept. 29-én kapta meg a Tornai Járási Ipartestülettől.

Kollár István első munkakönyve

Egy hét múlva, 1942. okt. 5-én bevonult katonának Kassára, a 8. élmező századhoz. Majd továbbvonultak Máramarosszigetre. Katonai szolgálata alatt Aknaszlatinán végzett el két polgári iskolát. 1945. május 8-án orosz hadifogságba esett. 1945. jún.-tól 1948. nov. 20-ig egy villanymalomban dolgozott, mint molnár, Rosztovi kerületben. Ezt a munkát hivatalosan is elismerték neki, mint a molnári mestervizsgálathoz szükséges gyakorlati időt. 1948. nov. 20-án szabadult a hadifogságból. 1950-ben szerezte meg a molnár mestervizsgát. 1948-tól 1951-ig otthon dolgozott Szinben a felsőmalomban. 1951. júl.-tól, a malmok államosítása után a Jósua-völgyi malmokban, mint hengerőr, később, mint adminisztrátor dolgozott. 1952. aug. 14-től 1961. máj. 31-ig Felsőnyárádon az Állami Malomban (később Községi Malom) adminisztrátorként, majd főmolnárként dolgozott. 1961-ben áthelyezték Ónodba a Községi Malomba malomvezetőnek. Később a kismalmokat kezdték leszerelni. Az ónodi villanymalmot is bezárták, megszűnt az őrlés. Terményraktárként működött tovább. A molnárokat elengedték, vagy áthelyezték még működő malmokba. (Szikszóra). Édesapám terményraktárosként dolgozott tovább Ónodon. 1972-ben lett a Borsod- Abaúj – Zemplén megyei Gabonafelvásárló és Feldolgozó Vállalat arany jelvényes tőrszolgálat tagja. 1978-ban megromlott egészségi állapota miatt leszázalékolták. 1979. augusztus 7-én hunyt el Miskolcon.

Édesanyám, Kollár Istvánné Szalóczy Aranka szintén dolgozott a malomiparban, 1964-től 1981-ig kisebb megszakításokkal Ónodon és Miskolcon a Gabonaforgalmi és Malomipari Vállalatnál.

Édesapám a molnár vizsgájához a „Malomipar” gyakorlati műszaki szakkönyvből készült, melyet jelenleg is őrzök. Ez a könyv 1942-ben jelent meg a „Malomújság” kiadó szerkesztésében. A könyv a malomipar

nyersanyagairól, gabonaismeretről, malomgépekről, az őrlésről, liszt-és őrleményismeretről, a hántolásról, a kukorica feldolgozásáról, olajmalmászatról, általános malomipari gazdasági ismeretekről, a malmok tűz-és szavatosságbiztosításáról ír. A gazdasági ismeretek részből megtudhatjuk, hogy milyen munkások dolgoztak egy malomban és mennyi volt a bérük.

A „Malomipar” című kézikönyv

Budapesten a munkás bércsoportba tartozó almolnár bére heti 42. 24 pengő volt. A lisztosztályozó, malomasztalos előmunkás, malomlakatos előmunkás bére 38. 40 pengő, a főtisztító, vizsgázott gépkezelő, malomasztalos, malomgéplakatos bére 35, 04 pengő volt. A fősztáló, főkoptató, gabonaraktári előmunkás, lisztraktári előmunkás, malomkovács, köteles, malomács, malombádogos, malombognár, malom-esztergályos, malomkőműves, malomlakatos, malommázoló, malomszíjgyártó, malom-villanszerelő, rovátkoló heti bére 32. 16 pengő volt. Az öreglegény, kővágó, kőőr, hengerőr, lehordó, gabonamunkás 30. 24 pengőt keresett hetente. A főlisztmérő, kötöző, gépkezelő, főfűtő és vizsgázott fűtő, lisztraktári zsákhordó, zsákraktári előmunkás 29. 28 pengőt kapott. A kenő, szitaőr, koptató, lapátoló, segédfűtő, géptisztító, kazántisztító, kapcsolótáblaőr, motorkezelő bére 28. 32 pengő volt. Az ország többi részén ugyanezek a munkások sokkal kevesebbet kerestek.

A tisztviselők bérét három szempont határozta meg: a szolgálati hely területi beosztása, az iskolai végzettség és a szolgálati évek száma.

Gyermeknevelési pótlékot csak a húsz főt foglalkoztató vállalatok fizettek a dolgozóknak.

18 éven aluli férfiakat, nőket éjszaka nem alkalmazhattak. Nőket éjszaka egyáltalán nem foglalkoztathattak.

A könyv ír a malomipar irányításáról békeidőben, részletezi a háborús közellátás malomipari vonatkozásait, amikor a teljes kenyér-és takarmány-gabona termelésre az állam tette rá a kezét.

Az 1970-es évek elején Szinben a felsőmalomban forgatták Krúdy Gyula regényéből készült Napraforgó című filmet. Erről röviden:

Napraforgó

színes, magyarul beszélő, magyar-olasz tévéfilm, 96 perc, 1976

rendező: [Horváth Z. Gergely](#)

író: [Krúdy Gyula](#)

forgatókönyvíró: [Horváth Z. Gergely](#)

zeneszerző: [Kocsár Miklós](#)

operatőr: [Márk Iván](#)

dramaturg: [Benedek Katalin](#)

szereplő(k):

[Paola Pitagora](#) (Masceradi kisasszony)

[Mario Maranzana](#) (Pistoli úr)

[Carla Romanelli](#) (Evelyn)

[Darvas Iván](#) (Andor)

[Máthé Erzsi](#)

[Mensáros László](#)

[Lukács Sándor](#)

A század eleji Pest életének és a XIX. századi kúriák életmódjának ötvözetéből bontakozik ki az a sajátos "álomvilág", amelyben a Napraforgó hősei élik különös, magányos életüket. Mesterséges világ ez, amelyet az írói teremtő erő tesz valósággá, létezővé. Olyan világ, amelynek szemszögéből bizonyos kritikával szemlélteti velünk Krúdy korának dekadens, igazi cselekvésre képtelen figuráit.

Egy különös határtalálkozó a Haragistyán a múlt század ötvenes éveiben^X

Mivel akkoriban útlevelet nem adtak Szlovákiába, Mivel én voltam a legerőszakosabb, ha valamit intézni kellett, így én mentem Miskolcra Budapestre, útlevelet kérni Nagyszüleinkhez, akiket 10 évig nem láttunk. Útlevelet természetesen nem adtak, de kegyeskedtek – ha vállaljuk – 1 óra határtalálkozót engedélyezni a jósvafői Haragistya tetején úgy, hogy Pelsőcről (Szlovákia) jön a család és találkozunk a hegy tetején a határvonalnál.

No, ez is valami – gondoltam – de véghezvinni még nehezebb volt. Ugyanis mi Miskolcra indultunk, ami nem kis távolság.

A tervet elkészítettük – szüleinket ismerősünk teherautóval elvitte Jósvafőre Fodor Ilikéhez (a postamester), mi pedig 4-en biciklire ültünk és elkerekeztünk. (A bicikliknek csak a lámpájuk és a fékjük hiányzott, de ez nem zavart minket!)

Elindultunk – megkaptuk az útravaló uzsonnát – szép, fehér szalvétába csomagolva, és vígan kerekeztünk Gyuszi, Öcsi és Bogyó plusz egy rozsnyói barátunk, aki itt tanult Budapesten. Trizsig nem is volt semmi baj, csak az a trizsi 6 km-es emelkedő ne lett volna ott! Kb. 1 km-t még nyomtuk a pedált, utána jött a biciklitolás felfelé! Abban bízunk, hogy „no, majd lefelé!”. Csak hogy mire a tetőre értünk, besötétedett és eleredt az eső, mindez lámpa és fék nélkül. Ezt is áthidaltuk, elővettük a szép, fehér, vászon szalvétát, Öcsi fejére kötöttük, ő volt a „lámpa”, lábbal meg fékeztek a kerekeket.

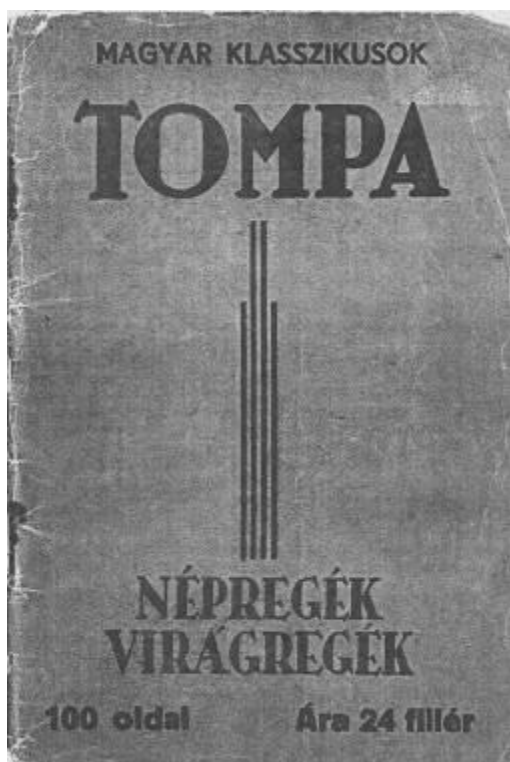
Édesapámék + Ilike – aki vendégül látott mindnyájunkat – izgultak este 11-ig, amikor is 4 elgyötört indián hátsó résszel, de vidám fejjel megérkeztünk. Természetesen a finom vacsorát még bekebeleztük, aztán 10 perc múlva már aludtunk is.

Reggel 4-kor zörögtek az ablakon! 2 katona teljes fegyverzetben, kíséretnek rendelték őket (szegények!). Összekapdostuk magunkat, csomagunk nem volt, azt üzenték keresztanyámék, hogy mindent hoznak. Hát, aki már „felsétált” Jósvafőről a Haragistyára, tudja, hogy nem 5 perces séta!

A két katona közben elmondta, hogy ők Debreceniek, ekkora hegyeket még nem láttak, különösen nem másztak fel! De, hát a parancs az parancs! Édesapám még meg is fűszerezte az utat – ha már itt vagyunk, egy kis kitérővel megmutatja nekik az időszakos forrást, ami éppen délfelé köpi fel a vizet. Izgalmas volt, ahogy kezdett morogni, morajlani a föld alatt a „sárkány”, míg végre kiköpte a vizet a felszínre. Mi is elámultunk, de a két katona különösen. Édesapám gyakorta járt fel amíg Jósvafőn tanított, a gyerekeket is felvitte az iskolából. Azt is tudta, hogy egy különleges hóvirág – *rózsaszínű* – is itt virít, sehol máshol.

Végre felérkeztünk a tetőre, ahol éppen érkezett a túloldalról a rokonság! Nem kísérte őket senki, csak megkérdezték, hogy mi van a szekéren. Lepakolták a hordó sört, talán sült kacsát, ajándékokat. Leterítették a lópokrócot és nagyon boldogok voltunk, hogy végre találkoztunk! No persze a finomságoknak is neki estünk. A két katona ledobta puskáját, táskáját, lefeküdtek a fűbe – mondták –

tőlük maradhatunk, ameddig jól esik, aztán elaludtak. Természetesen előtte őket is jól lakattuk. Estefelé úgy kellett költeni őket, hogy most már indulnánk! A szlovák oldalon nem kísérte őket senki. Fáradtan, de boldogan értünk haza, minden kezünk tele volt ajándékkal. Az én zsebemben 5 doboz finom krémet találtam, meg is örültem neki. Mindjárt magamra is kentem, hiszen egy 16 éves lánynak ápoltnak kell lenni, amikor bejött Öcsi, és kérdezte, hogy mit csinálok, tudom-e, hogy mit kenek magamra. (Finom, illatos krém volt.) Öcsi nem bírta tovább, nevetésbe tört ki, és végül elárulta, hogy színtelen cipőpasztával kentem be magamat. Ő is kapott ajándékot (bajúszpödrő), de ő tudta, hogy mi az. Később rájöttünk, hogy milyen közel van Jósvafő, onnan meg Pelsőc, ha van egy jó kísérőnk, aki az erdőn elkísér minket a pelsőci hegyek fölé. Ez volt Arday András bácsi, akire szintén támaszkodhattunk, így minden nyáron átvitt minket a „zöld határon”. A 3 hónapos nyaralás végén meg ugyanott várt minket, mi meg nagyon szép nyaralást hagytunk magunk mögött. Soha senki nem jelentette, hogy három „szökött” gyerek van a városban. Szerették nagymamámékat, mindenki magyar volt, mindenki a barátunk volt.

L66.

A kis Tornát csodás és sokszor
Ajándékkává koronázza meg
A jó természet alkotó keze.
Erdők nyáron itt vadag jácnapot
Fagyaszt mély barlangjában Ősice,
És bense a lég töben lágyseleg.
Ott Ágoston csodáit vonzának.
Mélynek barlangja lenn a föld alatt
A szomszéd Torna határára fut.
S míg rejteke bolyonganak láhald:
Lélek mély gondolatba téved el,
Rögösny völgyek s emlékezete
Horsókkal seese-lítő bécserona,
Tar szikla, síd mező, erdő s patak,
Fom s patak környékén őregék
Nélnak istenek mindenütt.

A jámbor népek rettentésére,
Sötét barlangjában, a bére alatt
Lakott hajdan egy idejű csuda,
Mely ritkán adózkodnak mozdulak,
Mély minduntalan kibött nyerve,
Sötét barlangjából a szörnyeteg.
Es serra vévén forrást, kitalálak.
Csernyét, fátót, a szomszéd tájában:
Korta a végő cseppig vízet
Sülyelvény, kik útjában találak.

És víz dolgában megmaradt a táj:
Köszönt a szalmak szilipje, s a
Szegegy munkás kenyér csököl vala;
S ha a mezőn, dolgozva szivesen,
Socsmilag gyótt a meleg napon:
Hottogva indult a forrás felé,
Hogy egy kanál vízet merítene;
Fél, hogy ott kapja a rét szörnyeteg,
Mely a szegény népen napos vala.

A vidéken, egy forró nap délen,
Kegyes szarvadék útazott keresztül,

Szék-köztövényben, bűfébér szakállak,
És a szarvadék szent ember szála!
A forró nap délen megmaradt,
De nem talárván szülőz vízet,
Nem rángatózva ballagott tovább,
Szék-köztövényben, bűfébér szakállak.
És most idebe egy szörny futott,
Kaján szemlén kidőlt cseszenő,
Feké imigyen ejte szót:
„Imé, ez Ártatlan háldi fia...
Kegyes szarvadék keresztül meg őt!
S az ég sötétsége lágyon átadta?”
És a szarvadék víz után tekintte:
De száraz volt a forrás és patak,
És a kined kiműta hirtelen...
Az Ártatlan szent firtó pedig
A vízűvő sárkányt magálkóká.

Mánap reggélre megmótt a patak,
Buzgott a forrás, szögött a szilip,
S a nép büszk bala adama gyótt.
És a vízűvő sárkányt azután
Nem látta senki többé a vidéken;
A szent embernek átka megfogá,
Fekessakott a nagy hirtelen;
De meg nem őlt, csak beárta ő,
Hogy éjen és kladógek szertelen.
És a víz, melyet szájából kizött
A szörnyeteg, nagy kündelem köztöt,
Milyen barlangja rászakadt:
Nyitlak ott a hegynek oldalán,
Melyen szohogva hullt alá a víz.

A hegynek oldalán ott a nyúlak,
A mely maig még meret vízet,
S déljában szegzedél mindennap a
Víz rejtekeből a nagy hull alá.
És csodákon van lomel más napig,
Holtó, mint a mozdó szög,
A sárkány fujja a vízet.

^X Kolláth Gyula az 1926-29. közötti jósvafői - különös életutat bejárt - tanító leánya, Kolláth Erzsébet (Bogyó Néni) juttatta el ezt a történetet hozzánk, aki jelenleg Budaörsön él. Köszönjük! (A JHF 31. füzetében adtuk közre édesapjáról rendelkezésünkre bocsájtott írását és fotóit) (Szerk.)

KITÜNTETÉS

2010. június 4-én Tiszaújvárosban a Hunyadi Mátyás Általános Iskola aulájában a városi pedagógus-napi ünnepségen adta át a város alpolgármestere Nadanicsek Imrénének – Gereguly Piroskának a „**Pedagógus Szolgálati Emlékérmét**”. **Őszinte szívből gratulálunk!**

Láda leltár 1872. jan. 18.

Mező Arnold tiszteletes úr 2009-ben lehetővé tette, hogy a templomban őrzött láda tartalmát megismerhessük. Az ott őrzött iratokból néhányat már publikáltunk a Helytörténeti Füzetek 31. számában. Most következzen egy újabb, érdekes dokumentum.

„Leltár

Melly felvétetett Jósvafőn Január hó 15^{dik} napján 1872^{dik} évben a Jósvafői hely. hitv. Egyház ládájában található ingóságokról. Felül költés 62 f 82 X de minden szöllő / dézsma váltságot bevett 144 fs 86 f. Ezen hatvankét Ft és nyolcvankét Xn Felül költés ebből kiszámíttatván visszafizetett készpénzben 82 Ft 41/2 frt.

1. Három aranyozott ezüst pohár, kettő talpas, harmadik kanna formájú.
2. Egy nagy abrosz
3. Egy asztalkendő,
4. Egy kék, aranypaszomántos selyem kendő,
5. Egy veres selyem kendő,
6. Egy fehér tarka selyem kendő
7. Egy abrosz patyolat ezüsstel varrott;
8. Kék bíbor riska kendő,
9. Csipkés szélű fehér abrosz,
10. Zöld kockás selyem kendő
11. Csipkés szélű fehér abrosz
12. Egy kék selyem kendő sárga szegéllyel
13. Halvány veres selyem kendő apró virágokkal
14. Két czin tányér és egy kopott veres virágos kendő

Van továbbá a megvett erdőről szöllő ideiglenes szerződés, a kifizetett összegekről szöllő v. darab nyugtával. Van továbbá 1620.-év 1640^{dik} évekről szöllő két darab okirat,. Melyek az egyház javadalmairól szolt.

És több aprólékos nyugták.

Hogy az itt leírt tárgyakat mellyek az egyház ládájában találatnak e ládával együtt átvettem elismerem Jósvafőn 1870 Január hó 15^{dik}.

Váradi Imre egyház
Gondnoka

Előttünk
Apostol Péter lelkesz

Urbán Károly
Dely Mihály
Dely István
Id. Koto János
Gömöri Bálint
Bak Ferencz

15. Egy 17 3/16^{lat} nehézségű aranyozott, tojásdad hosszúkás, gömbölyög alakú ezüst tányér: az alsó domborszélén e körül írás olvashatók: Készítette a jósvafői ev. ref. egyházközsége 1872.
16. Egy kávészínű barna földű selyem kendő széles világos szegélyzettel, melly virágokkal van ékítve: ajándékozta Várady Imre e. gondnok neje Dely Klára 1872. apr. 20.

Jósvafő Máj. 20. 1872.

Apostol Péter
Lelkész”

A titkokat őrző láda a jósvafői templomban

A gyémántdiplomás Schág Dániel

Schág Dániel, a Ságvári Endre Gimnázium nyugalmazott igazgatója 1997. szeptember 15-én a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem rektorától Gyémánt diplomát vett át. Abból az alkalomból érte e nem mindennapi megtiszteltetés, hogy középiskolai tanári oklevelét hatvan éve, 1937-ben szerezte meg. Nemcsak időben hosszú, de eseményekben is bővelkedő és változatos út vezetett életében idáig.

"– No, Danika, mi leszel, ha nagy leszel? – kérdezte keresztapám, amikor az elemi iskola első osztályának év végi jeles bizonyítványát megmutattam.

- Építészmérnök – mondtam kissé hetyke magabiztossággal."

Így kezdődik Schág Dániel – a 84 éves Dani bácsi – egyetemi éveire való, papírra vetett visszaemlékezése, amelyben nemcsak a diósgyőri szegény sorsú munkásgyerek öt évi helytállásának története tárul fel, hanem betekintést nyújt egyik nagyhírű egyetemünk harmincas évekbeli mindennapjaiba, az egyetemi élet nehéz és derűs pillanataiba, a diákok találékonyságába és kópéságaiba is. Az egyetemi évek előzményeként pedig megtudhatjuk, hogy Dani gyerek az elemi négy osztályának elvégzése után Miskolcon az Állami Főreál Iskolában folytatta tanulmányait, majd az érettségi után 1932. szeptember 5-én a debreceni, akkor

Tisza István nevét viselő tudományegyetem bölcsészkarán kezdte el a tanulást.

Már az első évben beleszeretett a földrajzba és a természetrajzba, s ezen belül is a rovarok élete és anatómiája keltette fel érdeklődését. Szorgalma és jó tanulmányi eredményei alapján már másodéves korában egyetemi gyakornoknak nevezték ki.

Ez teljes tandíjmentességet jelentett, és a tudományos kutatómunka nagy lehetőségét tárta fel előtte. No és mint gyakornok, a professzor famulusaként

fehér köpenyben járhatott az órákra. Öt év után 1937. május 5-i dátummal középiskolai tanári képesítésről szóló oklevelet kapott. Azt gondolta, hogy az egyetemen megszerzett tudást máris gyümölcsöztetheti valamelyik gimnáziumban. Erre azonban nem kerülhetett sor, mivel szinte az oklevéllel egy időben érkezett részére az értesítés, hogy október 1-jével katonai szolgálatra kell bevonulnia a debreceni Tüzérlaktanyába. Így zárja egyetemi visszaemlékezését: “Zsebemben tanári oklevéllel, szívemben örömmel és búval tértem meg szülőföldemre, Diósgyőrbe.”

A következő évek hol katonáskodással, hol tanároskodással teltek el. Mintegy három évi katonai szolgálat után 1940 végén leszerelt és a sümegi Kisfaludy Sándor Gimnáziumban próbaszolgálatos segéddíjas tanárként végre tanítani kezdett. Innen 1944 nyarán már mint rendes tanár havi 200 pengő fix-fizetéssel került Miskolcra a Fráter György Gimnáziumba (a “Földes” elődje). Új munkahelyén alig melegedett meg, máris újból egyenruhát kellett öltenie: a behívó most Nagykanizsára a rohamtüzérekhez szólott. Gyors kiképzés után a keleti frontra, Galíciába irányították, de csak Nagyszőlősig jutott el, mivel a front már erősen Nyugat felé közeledett. Hamarosan innen is tovább kellett állni, és Battonyán, Dunaföldváron, Székesfehérváron át Budapestre vonultak vissza, miközben Battonya, Makó és Hódmezővásárhely térségében, valamint Kecskeméten heves páncélos csatát vívtak az előnyomuló szovjet tankosokkal. Budapesten 1945. január 2-án búcsúzott el a fegyverektől, mivel egy ismerősénél menedéket talált.

A harcok elcsitultával már februárban Miskolcon volt, és korábbi munkahelyén az ablak- és berendezés nélküli iskolában megkezdte a tanítást. 1950-ig, a házasságkötéséig tanított a Fráterban. Ekkor lakás ígéréiben és reményében Ózdra költözött ifjú feleségével, és a József Attila Gimnáziumban vállalt munkát. Mivel az ígért lakást nem kapták meg, 1953-ban Dunaújvárosban a Kohóipari Technikum kollégiumának igazgatójaként dolgozott tovább. 1959-ben Sárbogárdra hívták gimnáziumi igazgatónak. Itt érte édesapja halálának híre, s azért, hogy az özvegyen maradt édesanyjához közelebb legyen, Putnokra, majd onnan 1968. október 1-jén Kazincbarcikára került, ahol kinevezték a Ságvári Endre Gimnázium igazgatójának. E beosztásban 1975. január 31-ig, nyugdíjba vonulásáig dolgozott.

A tanári pályán mindig arra törekedett, hogy az adott oktatástechnikai lehetőségek kihasználásával megkönnyítse az oktatást, a tanulóknak pedig a tananyag befogadását. Így került sor a vezetése alatti gimnáziumban a zártláncú televíziós rendszer és más technikai eszközök alkalmazására. Értékes örömet szerző munkáját 1974-ben súlyos betegség szakította meg, s mivel ekkor már nyugdíjas korú volt, búcsút mondva az igazgatói és a tanári munkának, nyugdíjba vonult.

Dani bácsi nyugdíjazása óta már több mint húsz év telt el. Ezalatt talán egy percig sem tétlenkedett. Szenvedélyeinek: a szépirodalom olvasásának, a komolyzene hallgatásának, és – pihenésképpen – a horgászásnak hódolt és hódol ma is. Kapcsolatban állt volt egyetemével, halbiológiai kutatás kapcsán. Leányai, Éva és Jutka kérésének engedve nekifogott emlékei papírra vetésének. Olykor pedagógiai munkásságának gazdag tapasztalatairól is ír, olyan következtetéseket von le, mint: A jó pedagógusnak kötelessége szárnyalni, és szárnyaltatni tudni. Vagy: Sok elviselhetetlent kell tudni elviselni, hogy szerethessük tanítványainkat. És megszívlelendőnek tartja ma is Tacitus bölcsességét, mely szerint: “A túlzott közvetlenség a tekintélyt, a túlzott szigor a szeretetet csökkenti.” Ő, gazdag életútja során ehhez tartotta magát.

A “hegedűművész”

Gyerekkorában Dani bácsi fejében az a gondolat is megfordult, hogy hegedűművész lesz. Szorgalmasan készült is erre. A vasgyári zenekar első hegedűsénél vette a leckéket, hogy megalapozza ebbéli tudását és pályáját. Szerepelt iskolai összejeveteleken, játszott kirándulásokon, és szép magyar nótákat hegedült édesapjának és barátainak, amikor vasárnaponként a diósgyőri borospincéknél összejöttek némi borozgatásra.

Egyetemi éveim c. visszaemlékezésében is leír egy esetet “hegedűművészi” tevékenységéről. A bölcsészkaron működött szimfonikus zenekar, amelyet egy Zoli nevű negyedéves matematikus zenerajongó vezetett. Daninak a másodhegedűs szerep jutott e zenekarban. “Egy alkalommal a debreceni Piarista Gimnáziumba kaptunk meghívást, és műsort adtunk az igencsak zeneértő tanári karnak és tanuló ifjúságnak – írja. – Ilyen illusztris társaságnak még nem zenéltünk és érthető volt az izgalmunk. Egyik számunk Kodály Hány Jánosából az Intermezzo volt. Nagy izgalmamban, amikor ahhoz a részhez értünk, hogy felütés (tra-la-la) ” taktus, szünet, utána téma (Zoli karmester a nagyobb hatás végett tovább tartotta a szünetet), nem figyeltem eléggé a beintésre, hegedűmmel szólóban belevágtam a témába. Nagy gikszer volt, a zenekar alig tudott egyenesbe jönni. A kínos apróság után... a befejezés pillanatában a jó humorú és slágfertig Zoli hirtelen a közönség felé fordult és megszólalt:

– Elnézést kérünk, amit a Mester kifelejtett a műből, azt a mi aranyos másodhegedűsünk szólóban bejátszotta.

Kedves nevetés és nagy taps. A kutya diákok pedig ütemesen kiabálták:

–Lássuk a szólistát! Lássuk a szólistát!

Zoli vigyorogva szól nekem: – Hát állj fel, Danikám, látni akarnak! Nem tehettem mást, pipacs színekben felálltam és a diáknép, de a tanárok is kedvesen tapsoltak.

Hát így teljesült gyermekkori ábrándozásom: hegedűjátékkal elbűvöltem a hallgatóságot és nagy tapsot kaptam.”

Egy csillag az égbolton

- emlékezés Schág Dánielre -

Dani bácsi talán egyedüli állampolgára e hazának, aki azzal büszkélkedhet, hogy a végtelen égbolton száguldozó csillagok egyikét – az International Star Registry tanúsága szerint – magáénak mondhatja. A diploma arról szól, hogy a Földünktől 4 és ” fényévnnyire, az Arcturus elsőrendű csillag közelében, a Kígyó fejében található negyedrendű csillag neve: Daniell Schág.

Hogyan jutott Dani bácsi e csillaghoz? A matematika-fizika szakos Éva leánya 1986 óta az Egyesült Államok Caltech Egyetemén (Kalifornia) dolgozik abban a csoportban, amelyik a NASA Mars-programjában az antenna-követőrendszer megtervezője és irányítója. Az egyetem lehetőséget kapott arra, hogy egy csillagnak nevet adjon, s ezt Évának engedte át. Ő pedig 1996 szeptemberében e csillaggal ajándékozta meg a 82. évét betöltő édesapját.

Ki is volt Dani Bácsi?

(részlet a kazincbarcikai Ságvári Endre Gimnázium honlapjáról)

Schág Dániel igazgató (1914-2007)

Schág Dániel 1914. szeptember 20-án született Diósgyőrben. 1937-ben szerzett természettan-földrajz szakos középiskolai tanári diplomát a Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetemen.

De tekintsünk vissza kissé az évtizedekben Dani bácsi önéletrajzi írásának felhasználásával!

- „– No Danika, mi lesz belőled, ha nagy leszel? - kérdezte keresztapám, amikor az elemi iskolám első osztályának év végi jeles bizonyítványát megmutattam. Építézmérnök – mondtam kissé hetyke magabiztossággal.
- Ez igen, hümmögte keresztapám elismerő mosollyal.
- Teccik tudni, majd én építem a nagy házakat, édesapám pedig csinálja bele az ajtókat, ablakokat.
- Hát Isten adja, úgy legyen! – és szeretettel megbarackolt.

Hát úgy is lett meg nem is! Keresztapa bizonyára elégedett volt, amikor 1937. május 26-án a

Danikából lett Dániel átvette egyetemi oklevelét a Debreceni Egyetem rektorától.”

Az ifjú természettan-földrajz szakos tanár elsőként 1941. április 16-án Sümegen kapott próbaszolgálatos segéddíjas tanári kinevezést 80 pengővel, majd egy év múlva helyettes tanár lett 120 pengőért. Két újabb esztendő elmúltával elnyerte a rendes tanári kinevezést havi 200 pengő fixszel. 1968-tól 1974-ig volt a Ságvári Endre Gimnázium igazgatója. Ezekben az esztendőkből kellett megtölteni tanulókkal az akkor hatalmas, ma szűk épületet. Ezekben az években indultak az első tagozatos osztályok, szerveződtek a máig összetartó osztályközösségek. Ekkor alakult ki az iskola arculata. Schág Dániel korszerű tartalommal, így a természettudományos oktatásban akkor ismeretlen audiovizuális technikával, zárt láncú tv-hálózattal szerelte föl a gimnáziumot.

Dani bácsi 2002-ben a Ságvári Gimnázium 40. jubileumi tanévében diákoknak órát tartott az iskola múltjáról, és az ünnepi színpadon állva hirdette a szorgalom, a munkába vetett hit diadalát. Egyik leánya középiskolai tanár, másik Hustonban a NASA űrközpontban kutatás-vezető.

Schág Dániel igazgató urat diplomázásának 65. évfordulója alkalmából 2002-ben a Debreceni Egyetem Rektori Tanácsa vasdiplomával jutalmazta. 2004 őszén köszöntöttük iskolában 90. születésnapja alkalmából, azóta is folyamatosan kapcsolatban voltunk volt igazgatónkkal, a művelt és életvidám öregemberrel, aki naponta sétálni vitte Frakkot a jósvafői erdőbe, s közben Villon-verseket szavalt a kedves állatnak. 2007. január 16-án maga írta meg számunkra utolsó önéletrajzi írását. Rubindiplomáját 2007 őszén vette volna át az Egyetemen, de erre már nem kerülhetett sor. Elfáradt, és szépen csendben elaludt! Temetése 2007. május 17-én volt a diósgyőri temetőben. Mindent köszönünk neki, nyugodjék békében!

A “hegedűművész”

Gyerekkorában Dani bácsi fejében az a gondolat is megfordult, hogy hegedűművész lesz. Szorgalmasan készült is erre. A vasgyári zenekar első hegedűsénél vette a leckéket, hogy megalapozza ebbéli tudását és pályáját. Szerepelt iskolai összejeveteleken, játszott kirándulásokon, és szép magyar nótákat hegedült édesapjának és barátainak, amikor vasárnaponként a diósgyőri borospincéknél összejöttek némi borozgatásra.

Egyetemi éveim c. visszaemlékezésében is leír egy esetet “hegedűművészi” tevékenységéről. A bölcsészkaron működött szimfonikus zenekar, amelyet egy Zoli nevű negyedéves matematikus zenerajongó vezetett. Daninak a másodhegedűs szerep jutott e zenekarban. “Egy alkalommal a debreceni Piarista Gimnáziumba kaptunk meghívást, és műsort adtunk az igencsak zeneértő tanári karnak és tanuló ifjúságnak – írja. – Ilyen illusztris társaságnak még nem

zenéltünk és érthető volt az izgalmunk. Egyik számunk Kodály Hány Jánosából az Intermezzó volt. Nagy izgalmamban, amikor ahhoz a részhez értünk, hogy felütés (tra-la-la) " taktus, szünet, utána téma (Zoli karmester a nagyobb hatás végett tovább tartotta a szünetet), nem figyeltem eléggé a beintésre, hegedűmmel szólóban belevágtam a témába. Nagy gikszer volt, a zenekar alig tudott egyenesbe jönni. A kínos apróság után... a befejezés pillanatában a jó humorú és sláfertig Zoli hirtelen a közönség felé fordult és megszólalt:

- Elnézést kérünk, amit a Mester kifelejtett a műből, azt a mi aranyos másodhegedűsünk szólóban bejátszotta.

Kedves nevetés és nagy taps. A kutya diákok pedig ütemesen kiabáltak: – Lássuk a szólistát! Lássuk a szólistát! Zoli vigyorogva szól nekem:

- Hát állj fel, Danikám, látni akarnak!

Nem tehettem mást, pipacs színekben felálltam és a diáknép, de a tanárok is kedvesen tapsoltak. Hát így teljesült gyermekkori ábrándozásom: hegedűjátékkal elbűvöltem a hallgatóságot és nagy tapsot kaptam.”

200 éve születtek Jósvafőn

Beretz Judit	1810.01.03.	Farkas Sára	Ifj. Beretz János
Ports Sándor	1810.01.23.	Cseh Judith	Ports István
Dely Károly	1810.02.11.	Bosa Julianna	Ns. Dely György
Gunya György	1810.02.13.	Boros Mária	Gunya Péter
Zabos Mária	1810.03.03.	Oláh Mária	Zabos Mihály
Bak Julianna	1810.04.08.	Tóth Borbála	Bak István
Tóth István	1810.06.05.	Fekete Éva	Tóth András
Nyárádi István	1810.08.02.	Tóth Katalin	Nyárády András
Pogány ?	1810.08.28.	Gaál Mária	Ifj. Pogány István
Csibi András	1810.08.31.	Hegedüs Susánna	Csibi Miklós
Bak Mihály	1810.09.13.	Beretz Éva	Ifj. Bak István
Fitsor Éva	1810.09.27.	Fitsor Borbála	
Szarka János pred.	1810.10.30.	Gasparotzky Susánna	Szarka János
Süllye Sára	1810.11.30.	Pogány Mária	Süllye István
Fitsor Mária	1810.12.02.	Bak Judith	Fitsor György

150 éve születtek Jósvafőn

Név	Születési idő	Anyja neve	Apja neve
Tarjányi Julianna	1860.01.19.	Bella Julianna	Tarjányi János
Boros József	1860.02.13.	Mizser Mária	Boros Péter
Deli Eszter	1860.03.04.	Ardai Mária	N. Deli Ferencz
Várad Erzsébet	1860.03.12.	Deli Klára	N. Várad Imre
Ficsor Zsuzsánna	1860.04.12.	Hegedüs Julianna	Ficsor Pál
Ardai László	1860.05.31.	Babik Mária	Ardai I. István
Farkas Antal	1860.06.12.	Farkas Borbála	
Ribár Imre	1860.07.13.	Oláh Zsuzsánna	Ribár Imre
Kis Julianna	1860.07.30.	Fejes Julianna	Kis István
Homol János	1860.07.31.	Balog Judit	Homol István

Jósvafői Helytörténeti Füzetek 32.

Név	Születési idő	Anyja neve	Apja neve
Mizser János	1860.08.22.	Osztrák Mária	Mizser András
Mizser István	1860.08.22.	Osztrák Mária	Mizser András
Matós Mária	1860.09.04.	Sára Lídia	Matós Péter
Pogány Illés	1860.10.27.	Bak Julianna	Pogány Illés
Maurnyi Dávid	1860.11.02.	Oláh Zsuzsánna	Maurnyi Sándor
Vitárius Mártony	1860.11.06.	Fábri Mária	Vitárius József
Rito Franciska	1860.12.09.	Rito Julianna	

100 éve születtek Jósvafőn

Név	Születési idő	Anyja neve	Apja neve
Dely Eszter	1910.01.16	Bak Eszter	Dely Károly
Landeszman Szerénia	1910.01.13	Bás Róza	Landeszman Lázár
Garan Illés	1910.01.16	Kovács Mária	Garan Zsigmond
Győri Géza	1910.02.20	Czafik Mária	Győri Pál
Palcsó László	1910.03.02	Vostyár Julianna	Palcsó István
Lázók István	1910.03.03	Lázók Mária	----
Bak Lajos	1910.03.28	Pogány Zsuzsanna	Bak Lajos
Jóna Illés	1910.04.18	Jóna Julianna	Jóna Illés
Bak János	1910.05.31	Matós Mária	Bak János
Lipták József	1910.08.15	Vas Borbála	Lipták János
Héderváry Lajos	1910.08.31	Lőkös Ilona	Méderváry Izidor
Gyömbér József	1910.09.27	Benkő Mária	Gyömbér József
Garan Piroska	1910.09.30	Ludman Irma	Garan Miklós
Garan Eszter	1910.09.30	Koto Mária	Garan Károly
Zabos Zsófia	1910.10.09	Zabos Terézia	-----
Czafik Béla	1910.10.22	Jakubecz Ilona	Czafik István
Czudar István	1910.10.30	Pozsga Mária	Czudar István
Tóth Miklós	1910.11.04	Farkas mária	Tóth Miklós
Dely Terézia	1910.11.05	Bak Katalin	Dely Gedeon
Garan Ilona	1910.11.05	Zajdó Lídia	Garan Dániel
Garan Borbála	1910.11.30	Mészáros Borbála	Garan László
Berecz László	1910.12.06	Garan Terézia	Berecz Miklós
Bak Margit	1910.12.08	Papp Terézia	Bak János
Dely Irma	1910.12.12	Dely Irma	Dely Lajos

A tájház vendégeknyvéből

Gratulálunk ehhez az óriási munkához, amellyel ezt a sokrétű és kiváló gyűjteményt kezeli és folyamatosan bővíti. Nagyon szép képet fest a település múltjáról, és reméljük, még sokáig jöhetünk ide csodálni a gyarapodását.

2010. 01. 29. Kárpátok Alapítvány Magyarország , Kelemen Roland

Viele Danken für die schöne Zusammenarbeit. Nagyon Köszönöm! Anita Pinter/Ausztria 2010. 01.30.

Nagyon tetszettek a kiállított esszközök. Felidéztek fiatalságom szerszámain, és örömmel meséltem róluk unokáimnak (4 fő unoka). További jó egészséget az itteni munkához.

Édesapámhoz csatlakozva, szintén gyermekkori élményeket idézhettem fel, és gyermekeinknek mesélhettünk a régi időkről szeretettel.. Köszönjük a vendéglátást!

15 év után jó volt újra itt járni az azóta népesebb családdal és megnézni a templomot is, ahol néhány hónapos házasként voltunk először. Schmidt András

2010. 02.27.

Jó volt visszaemlékezni a régi bútorokra. Köszönjük! 2010. 04.03. Dudás László

Jó volt látni a gyermekkoromra emlékeztető régi bútorokat, tárgyakat. Köszönjük, hogy láthattuk. Remélem még visszajövünk. További jó munkát kívánnak az esztergomiak! 2010. 04.04.

Nem tudok betelni ezzel a tájházzal! Rendkívül változatos anyaga van. És ami különösen vonzóvá teszi: Hangulata van! Arany Ferenc Budapestről; 2010. 04. 17.

Nagyon jól éreztük magunkat, és nagyon sajnáljuk az iskola megszűnését is. Köszönjük, hogy ilyen szépen gondozzák a múltunkat. 2010. 05.02. Kovács család

Köszönjük a vendéglátást! A Turista magazin munkatársai 2010. 05. 22. Máté István

A XVII. Gyalogos túratalálkozó emlékére látogattuk meg a múzeumot, szép, csodálatos emlékeket láttunk. Juhász Lászlóné és társai 2010. 05. 22.

Jó volt újra itt lenni. Örülök, hogy az árvíz nem kedvetlenülitett el és mire ideértünk már ragyogó napsütés fogadott. 2010. 05. 23. Kis Györgyi

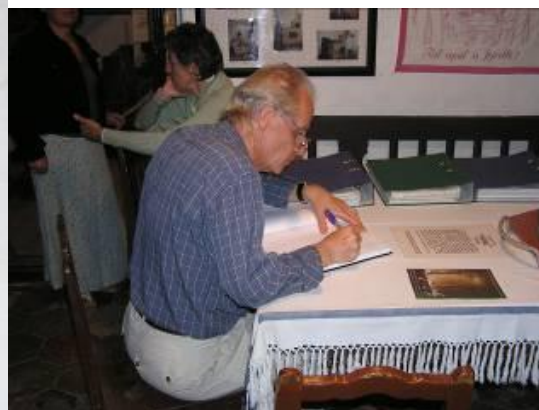
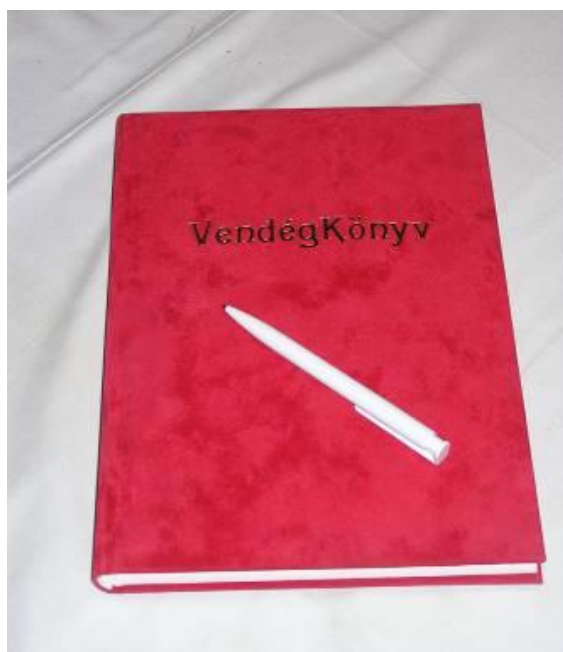
Nagyon tetszett a tájház. Jó volt látni milyen is volt régen?! 2010. június 4-én Szűcs Géza 4.b. osztályos

Köszönöm ezt az utat! Nagyon élveztem és sokat TANULTAM! Tamás Szabina Cisztia 2010. június 3. Miskolci Görög Katolikus Általános Iskola

Köszönjük szépen ezt a páratlanul gazdag, igen nagy gondal összeállított gyűjteményt. A tulajdonos tájékoztatását áhítattal szívtuk magunkba. Maradandó élménnyé vált bennünk. További kitartó munkát kívánunk, jó egészségben. Gratulálunk 2010. 06. 14. A „Bakancsosok” túracsoportja, Budapest, XIII. kerület

Jó + szép + minden! Köszönjük – Mikepércsről

Jó látni, hogy megőrizték a hagyományokat. Köszönjük a szíves vendéglátást! Antal Anita, 2010. 06. 18.

A vendégkönyv a tájház konyhájában (pitar) található

T a r t a l o m

Emlékezetes árvizek a Baradlában 1947, 1955

Első kézből – a jósvafői árvizekről (ÉT)

A JÓSVA-VÖLGY MALMAI
A színi felső malom (Kollár féle malom)

Egy különös határtalálkozó a Haragistyán a múlt század ötvenes éveiben

KITÜNTETÉS

Láda leltár 1872. jan. 18.

Emlékezés Schág Dánielre

Egy régi fénykép nyomában

Prédikátorok a szent Eklézsiában

Vatay György és Fodor Géza

200 éve születtek Jósvafőn

150 éve születtek Jósvafőn

100 éve születtek Jósvafőn

A tájház vendégkönyvéből